

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 30 ללומדי חבורת ש"ס | בבא בתרא ס"ה: עד ע"ה: | סיון ה'תשפ"ה

תלוש ולבסוף חיברו

נתבאר לעיל שחכמים ור"א נחלקו בדין דבר שהיה תלוש וחבירו לקרקע, האם הוא נחשב כקרקע לענין שהוא כלול במכירת הבית או לא. והגמרא דנה האם זה מחלוקת כללית אם תלוש ולבסוף חיברו נחשב כקרקע או לא, ונ"מ לגבי דינים נוספים כמו פסול מים שאובים במקוה, כתיבת פרוזבול, קבלת טומאה, או שזה מחלוקת פרטית.

במכירת בית- נתבאר לעיל שהמוכר בית ויש בו תנור וכדומה, לרבנן אינם מכורים, ולר"א אם חיברם לקרקע הרי הם כקרקע. הגמ' אומרת שאין מכאן ראיה שהמחלוקת היא אם תלוש ולבסוף חיברו הוי חיבור או לא, ד"ל שנחלקו אם מוכר בעין יפה מוכר וממילא אף אם יש לתנור דין כלי, מ"מ הוא כלול במכירת הבית, או שמוכר בעין רעה מוכר.

במקוה- מבואר בתוספתא שאם חקק צינור ואח"כ קבעו, המים שעוברים דרכו פוסלים את המקוה מדין מים שאובין, שכיון שהיה עליו תורת כלי לפני שקבעו לא בטל ממנו תורת כלי (לרשב"ם איירי בפתוח משני צידיו, והתוס' (ד"ה צינור) כתבו דאיירי דווקא אם חקק גומא באמצעו לקבל צורות, עוד כתבו התוס' דאיירי שהמים נכנסים ישר למקוה, אבל אם הם נופלים לקרקע ומשם למקוה הוי המשכה שאינה פוסלת אם יש כבר במקוה סאה מי גשמים), אבל אם קבעו ואח"כ חקקו אינו פוסל דמדי לעושה חריץ בקרקע.

ס"ו. כוורת דבורים המחוברת לקרקע בטיט לר"א דינה כקרקע לכל דבר, ונקנית בכסף שטר וחזקה, וכותבין עליה פרוזבול (עיי' ברשב"ם שפירש מהו פרוזבול), ואינה מקבלת טומאה במקומה דבטלה לקרקע, וגם הדבש אינו מקבל טומאה (ואם הוזזה ממקומה לרשב"ם הדבש מקבל טומאה, ולתוס' (ד"ה הרי) גם הכוורת מקבלת טומאה), והרודה ממנה בשבת כשהיא במקומה חייב חטאת, ולחכמים אין דינה כקרקע לדינים הנ"ל. ר' אלעזר מבאר שטעמא דר"א דכתיב "ויטבול ויער"ה ביערת הדבש", ללמד שהרודה מכוורת חייב חטאת כמו התולש מיער, וממילא לא איירי אלא לגבי הדבש ולא לגבי הכוורת. תוס' שם.

טומאה במדף שקבעוהו בכותל הבית- דף (נסר רחב) של נחתומין (שהם נותנים עליו פת למכירה, וי"מ שהם לשים ועורכים עליו את הפת) שקבעו בכותל, ר"א מטטהר דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, וחכמים מטמאים דאינו בטל לקרקע, ואיירי בדף של מתכת שפשוטי כלי מתכת מקבלים טומאה.

הגמ' אומרת שאין סתירה מדין זה שמבואר בו שלרבנן טמא אף בקבעו ולבסוף חקקו, ולר"א טהור אפי' בחקקו ולבסוף קבעו, ותיקון הדף הוי כחקיקה. לדין מקוה שמבואר בו שרק בחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה. דיש לחלק דמקוה פסול שאובין הוא מדרבנן, (ומ"מ בחקקו ולבסוף קבעו פוסל כיון שיש עליו תורת כלי בתלוש, ולא רצו חכמים להקל כ"כ, דאין לך שאיבה גדולה מזו), אבל הלא איירי בדף של מתכת שטומאתו דאורייתא, (ודף של עץ שטומאתו דרבנן לרשב"ם דווקא אם הוא רחוק למידרס, ולתוס' (שם) בראוי למידרס טומאתו מדאורייתא, והכא איירי בדף המשמש את האדם או את משמשי האדם).

פסול מים שאובים במקוה- שיטת הרשב"ם שאף דמדאורייתא בעינן מקוה העשוי בדי שמים, מ"מ היכא שהיו מ' סאה כשרים והוסף מים שאובים בטלים ברוב, אי נמי קמא קמא בטיל, ואינו פסול אלא מדרבנן. ולר"א אף כולו שאוב אינו פסול אלא מדרבנן (ומה שגזרו רבנן בג' לוגין שאובין היינו שזא יטבול בכלי שזה פסול מדאורייתא, דבעינן טבילה בקרקע). ולר"מ מפנותיוזא אע"פ ששאובין פסולים מדאורייתא, מ"מ בקרקע טהור כיון שאפשר בלא המשכה, ולר"א במקוה חסר מים שאובים פוסלים אותו, אבל במקוה שלם אין פוסלים אותו אפי' כל המים שבעולם).

ס"ו: בהכשר לקבלת טומאה- מי גשמים שחשב להדיח בהם את האיציטורבולין שזה דבר שהיה תלוש וחבירו, לר"א אין המים מכשירים זרעים לקבלת טומאה, דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע אפי' במכתשת קבועה וכ"ש באיציטורבול, ולחכמים יש להסתפק אם מכשירים כיון שאינו כקרקע וכל משקה שתחילתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר, או שאינם מכשירים דכקרקע חשיב, והתם הטעם משום דמוכר בעין רעה מוכר, ותיקן. ע"כ לפירוש רשב"ם (ד"ה בעי) הנדון כאן הוא המשך למחלוקת בדף של נחתומין, דהכשר וטומאה דמו להדיח, והנדון הוא דווקא באיציטורבול, לר"א כמו שדף נחשב מחובר לקבלת טומאה, ה"ה לענין הכשר זרעים,

וכ"ש באיציטורבול, ולחכמים י"ל דאינו מחובר כ"כ, ושאינו מוכר דבעין יפה מוכר.

ס"ז. בעישור נכסים- בת גובה מירושת אביה עישור נכסים לצורך נישואיה (ואומדים כמה היה האב רוצה לתת, ואם אין יודעים דעתו נוטלת עישור נכסים), מקרקעות ולא ממוטלטלין, וגובה אפי' מאיציטורבול הריחיים דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, וכר"א (דכך מסקנה דשמעתין, וכן פסק ר"ח), ואפי' משכירות הבתים דשכר מקרקעי חשיב מקרקעי. וכתבו התוס' (ד"ה מעמלא) דאיירי בשכירות שעדיין לא שילם, או שיכולה להשכיר לצורך נדוניה, אבל מה שכבר גבו הוי מטלטלין.

מה כלול במכירת חצר

לת"ק המוכר את החצר מוכר בתים חיצוניים הפתוחים לחצר ופנימיים, בית החולסאות (-קרקע חולית שעושים ממנה זכוכית), חנויות הפתוחות לתוכה שמוכרים מהם רק לבני החצר אף אם יש להם פתח גם לרה"ר, אם עיקר תשמישם לתוכה, וכן מוכר בורות שיחין ומעורות שבתוך הבית, (ואע"פ שהמוכר בית לא מוכר בורות שיחין ומעורות, מ"מ לגבי החצר הם בטלים). אבל לא מוכר מטלטלין -תשמישי הבית שאינם קבועים, וכ"ש שאר מטלטלין. ואם מוכר את החצר וכל מה שבתוכה מוכר גם מטלטלין של תשמישי הבית אבל לא שאר מטלטלין, אבל לא מרחץ ובית הבד שבחצר דאינם בכלל חצר, וחנויות הפתוחות לרה"ר או שפתוחות לכאן ולכאן ועיקר תשמישם לרה"ר אינם נמכרות עם החצר.

לר"א המוכר חצר לא מוכר אלא אוריה של חצר. ולכאן למימור הדמים מודיעים, דאין אונאה לקרקעות.

ביאור מחלוקתם- ללישנא קמא במוכר דירתא לכו"ע מוכר גם בתים דאין דרים בבתים, ונחלקו היכא שמוכר דרתא, לת"ק משמע בתים, ולר"א משמע תרביצא, ומשמע דבמוכר חצר לכו"ע לא מוכר אלא אוריה של חצר. וללישנא בתרא דרתא לכו"ע משמע בתים, ונחלקו במוכר חצר, לר"א הכונה לאויר החצר, ולת"ק זה כולל בתים וכמו שמצינו בחצר המשכן דהא דכתיב "אורך החצר מאה אמה" זה כולל את קודש הקדשים ואהל מועד שהם כמו בתים. ומסתברא כלישנא בתרא.

המוכר חולסית (-קרקע חולית שמוציאים ממנה זכוכית) **ומצולה** (-קרקע הנהר שמוציאים ממנה כסף וזהב, וי"מ לדגים) והחזיק באחד מהם חזקה קנין שלא יוכל המוכר לחזור בו, ללישנא קמא לא קנה את השני אע"פ שסמוכים זה לזה, ואף שאפשר לקנות י' שדות ב'י' מדניות ע"י חזקה באחת מהם אם נתן לו דמי כולם (אך באותו מקום רגילים לכתוב שטר), דסדנא דארעא חד הוא (אמנם בנכסי הגר שאין מתן מעות לא קנה ב' שדות שיש מיצר ביניהם), שאני הכא שתשמישם שונה, וכתבי "וירשתם אותה וישבתם בה", וישבו בעריכם אשר תפשתם" ומשמע שאינו קונה עיר אחרת בישיבת אותה העיר. וללישנא בתרא החזיק בחולסית קנה מצולה, וקמ"ל דאע"פ שתשמישם שונה קנה.

ס"ז: מה כלול במכירת בית הבד- המוכר בית הבד מוכר גם ים (-קערה עגולה), מלל (-אבן נקובה שמכניסים בה עץ כדי לכתוש את הזיתים, וי"מ שהכונה לעץ עצמו) ובתולות (כלונסאות שמעמידים בהם את הקורה), ובברייתא איתא שמכר גם נסרים הקבועים לעולם, ויקבים (-ים חקוק), וריחיים התחתונות. לשיטת הרשב"ם כל אלו הם קבועים, ולתוס' (ד"ה ים) ים היינו עיגול של טיט שאינו מחובר, ויקבים היינו סלים, שאינם מחוברים, והטעם שהם כלולים במכירה הוא משום שהם בטלים כיון שאינם חשובים, או משום שאינם עשויים אלא לבית הבד.

אבל לא מוכר עבירים (-נסרים שמניחים על הזיתים), לגלגל להעלות ולהוריד את הקורה, וקורה, (ואת הריחיים העליונות. ברייתא), דמיטלטלי הם, אא"כ אמר לו שמוכר לו בית הבד וכל מה שבתוכו שבאופן זה מוכר כל דבר הנמצא שהוא נצרך לבית הבד, (אבל מה שלא נצרך לא), אבל גם באופן זה לא מוכר עבירין שקין ומרצופין שנושאים בהם זיתים לבית הבד, ולר"א המוכר בית הבד מוכר גם את הקורה, דבית הבד נקרא על שם הקורה.

מה כלול במכירת מרחץ- המוכר מרחץ מוכר גם את בית הנסרים ובית היקמין ובית הספלים ובית המגבות ובתים אלו מחוברים למרחץ, ומכר גם את הבית הפנימי שרוחצים בו וגם את הבית החיצון שעומדים שם מלובשים, אבל לא מוכר את הנסרים שמעמידים על הקרקע כדי שלא יטנפו הרגלים או מחמת החום, והיקמין (-סודר לעיטוף הראש מפני חום המרחץ), והספלים, וי"ג בברייתא ספסלים, והוילאות (י"מ וילנות וי"מ מגבות), והטעם הוא דמיטלטלי לא מיזבני, ואם מוכר לו את המרחץ ואת כל מה שבתוכו, כולם בכלל המכירה, חוץ ממגורות המים בין בימות החמה אע"פ שהם מועטים אינם בטלים למרחץ, בין בימות הגשמים, וחוף מאוצרות העצים ובתי העצים, מפני שאינם מיוחדות למרחץ אלא גם לביתו, ואם אמר שהוא מוכר מרחץ וכל תשמישיו אף אלו בכלל המכירה, ואם סימן לו את המיצרים החיצוניים לא מוכר את בריכות המים ובית כינוס העצים אא"כ מוכר לו מרחץ וכל תשמישיו וסימן לו מיצרי וחס בתוך המיצר, דאז הם בכלל המכירה כיון שהם ראויים קצת לתשמש בית הבד.

ס"ח. המוכר בית הבד ויש לידו חנויות ושוטחים בהם שומשמיש לייבשם, אף עיקר התשמיש הוא למכור פת ויין, אם סימן לו את מיצרי בית הבד הרי כולם בכלל המכירה, ואם לא סימן את המיצרים אינם בכלל המכירה.

מה כלול במכירת עיר

המוכר את העיר מוכר את החצרות, שעיקר העיר זה אויר העיר, וכן בכלל המכירה גם בתים בורות שיחין ומעורות מרחצאות ושובכות בתי בד ובתי שלחין שחוף לעיר וסמוכים לעיר, וכדלהלן, אבל מטלטלין כלי תשמיש כגון תנור וכיריים וכ"ש חטים ושעורים אינם בכלל המכירה, ואם מוכר לו גם את מה שבתוכה מוכר אפי' בהמה ועבדים שבתוכה וכ"ש חטים ושעורים וכסף וזהב שהם מטלטלי דלא נייד, ואף אי נימא דעבדא כמקרקעי (היינו אף בלשון בני אדם, אבל מדאורייתא ודאי כמקרקעי דמו לקנותם בכסף שטר וחזקה), מ"מ כיון שהם ניידים ויכול להוליכם לעיר אחרת ממילא אינם בטלים לעיר ואינם כלולים במכירה אא"כ אמר שמוכר גם מה שבתוכה.

לרשב"ג המוכר את העיר מוכר את הסנטר. בבבל מפרשים שהכונה לבר מחווינתא (-עבד של שר העיר הממונה על תחומי הקרקעות, שא"א לעיר בלעדיו, ולר"ח הכונה לשומר העיר), ולדבריהם כ"ש שבאגי (-שדות הסמוכות לעיר) נמכרות עימה, דהא לא נידי, וזה הכונה במתני' בית השלחין שאף לת"ק הם בכלל המכירה (ואין הכונה לשדה בית השלחין, דאין חילוק בין שדה בית השלחין לשדה בית הבעל לענין מכירת העיר. תוד"ה מה). ולשמעון בן אבטולמוס הכונה לבאגי, ולדבריו הא דתנן במתני' בית השלחין הכונה לגינונייתא (-גנות הסמוכות לעיר ושביתן העיר, הראויות לטייל כמו בבית), אבל באגי אינם בכלל המכירה לת"ק אלא לרשב"ג.

ס"ח: בתוספתא איתא (למסקנת הגמ' דאמרין איפוך) שלר"י סנטר מוכר, אבל אנקולמוס אינו מוכר, וכן לא מוכר את שיירי העיר (והיינו פיסקי בגי בקעה גדולה בסמוכה לעיר המופרדת ממנה קצת בצונמא, אבל בגי עצמם בכלל המכירה), ואת בנותיה כפרים הסמוכים לה (ולרשב"ג מוכר גם את בנותיה), ולענין חורשים יערות המוקצים לה ויבירים של חיות עופות ודגים - אם פתחם לתוכה הרי הם מכורים, ואם אין פתחם לתוכה אינם מכורים. ואם יש לעיר חלק אחד בים ונקרא בשם העיר או חלק אחד ביבשה שרחוק ממנה קצת ונקרא בשם העיר הרי הם נמכרים עימה.

מה כלול במכירת שדה

ס"ט. אבנים- המוכר שדה מוכר גם אבנים שלצורכה ואע"פ שהם מיטלטלי, כיון שהם קבועים לתשמיש זה ואין מזיזים אותם משם לעולם הרי הם כמחבורים, והיינו אבני דאכפא (-אבנים שמניחים על העומרים אחרי הקצירה), ודבר זה תלוי במחלוקת ר"מ ורבנן,

דמצינו שלר"מ המוכר כרם מכר גם תשמישי כרם, אפי' תשמישים שאינם קבועים כ"כ, ולרבנן צריך שיהיו מיוחדים לתשמיש קבוע וחשוב, דלר"מ מספיק שהתקנים, ולרבנן צריך גם שניחם בשדה (לתוס' ד"ה והוא) איירי שכבר הונחו פעם אחת על העומרים), אבל אם לא התקנים לר"מ או שהתקנים אך לא הניחם בשדה לרבנן, אינם בכלל מכירת השדה. ולעולא אבנים שלצורכה היינו אבנים הסדורות לגדר, לר"מ מספיק שהתקנים, ולרבנן צריך גם שיסדרם, אבל אם לא התקנים לר"מ או שלא סידרם בשדה לרבנן, אינם בכלל מכירת השדה.

קנים המחולקים שבכרם לצורך העמדת הגפנים שלא יתקלקלו האשכולות מהקרקע הרי הם בכלל המכירה, לר"מ מספיק שהחליק את הקנים, ולרבנן צריך גם שיעמידם, אבל אם לא החליקם לר"מ או שלא העמידם לרבנן, אינם בכלל המכירה. ומהא שמעינן שהמוכר שדה מכר גם את האילנות שבתוכה, מלבד חרוב המורכב וסדן השקמה.

תבואה המחוברת לקרקע הרי היא בכלל המכירה אע"פ שעומדת לקצירה, אבל תלושה אע"ג שצריכה לקרקע אינה בכלל המכירה.

ואם אמר לו שהוא מוכר את השדה עם כל מה שבתוכה הרי כולם מכורים.

חיצת קנים (-הרבה קנים הגדלים בקלח אחד) אם היא פחותה מבית רובע הרי היא בכלל המכירה, אע"פ שהקנים אלימי, אבל אם יש בה בית רובע אע"פ שהקנים קטיני, ואפי' מכר אותה ואת כל מה שבתוכה, אינם בכלל המכירה דחשוב שדה בפני עצמו, ואפי' ערוגה קטנה של בשמים אם יש לה שם בפני עצמה, והיינו שקרויה וורדא דפלניא, אינה בכלל מכירת השדה.

שומירה -סוכת שומרים אם אינה עשויה בטיט שאין הכתלים טוחים בטיט הרי היא בכלל מכירת השדה אע"פ שאינה קבועה בקרקע, אבל אם היא עשויה בטיט אינה בכלל מכירת השדה אע"פ שהיא מחוברת בקרקע, ואע"פ שמכר גם את כל מה שבתוכה, שכיון שהיא טוחה בטיט אינה מיטלטלת עוד והיא חשובה ויש לה שם בפני עצמה, וכמו שבית אינו נמכר עם השדה. רשב"ם. והתוס' ד"ה ואת השומירה) מביאים ש"ר"ח גרים איפכא.

מלבנות של פתחים המחוברות בטיט הרי הם בכלל מכירה של בית, ורבי אלעזר מסתפק מה הדין במחוברות בסיכי -) יתירות) שאינם נצרכים כ"כ לפתח, ורבי זירא מסתפק אם יתמיצי לומר שבמחוברות בסיכי הם בכלל המכירה, י"ל דהיינו משום שהם עשויות לחיזוק, אבל יש להסתפק מזה הדין במלבנות של חלונות והם מחוברות בסיכי (ונראה שבמחוברות בטיט ודאי נמכרות עימה), אם א"ינם בכלל המכירה כיון שהם לנוי, או שהם בכלל המכירה כיון שהם מחוברים. ורבי ירמיה מסתפק מה הדין במלבנות של כרעי המיטה (-חתיכות עץ שהיו נותנים תחת רגלי המיטה כדי שלא ירקבו מהקרקע, היכא שאינם מיטלטלות עימה. תיקו.

ס"ט: חרוב שאינו מורכב ובתולת השקמה הרי הם בכלל המכירה אע"פ שהם אלימי, אבל חרוב המורכב וסדן **השקמה** כשהזקינו הרי אינם בכלל המכירה אע"פ שהם דקים וקטנים, אע"פ שמכר גם את מה שבתוכה, דמה שבתוכה אינו מוסיף אלא תשמישים של שדה שאינם קבועים כ"כ, אבל לא דברים שיש להם שם בפני עצמם (כמו שהמוכר שתי שדות שביניהם יש עוד שדה, שלא מכר את השדה האמצעית אע"פ שאמר שמוכר כל מה שבתוכה), דכתיב "ויקם שדה עפרון וכו' וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבולו סביב", והמכירה היתה שדה בסתמא, דכתיב "נתתי כסף השדה", ו"אשר בכל גבולו סביב" זה קרא יתירא, לומר שאינו בכלל השדה אלא דבר הצריך לגבול סביב שאם לא יעשה גבול מסביבם יטען השכן שהם נטועים בתוך שלו והם שלו, והיינו אילנות דקים שאין להם שם ולא זוכרים מי נטעם, אבל חרוב המורכב וסדן השקמה הם גדולים וחשובים ומפורסמים וידוע של מי הם ובשל מי הם נטועים וא"צ לעשות גבול סביבם, ולכן אינם בכלל השדה, ומכאן לומדים שהמוכר שדה מכר גם את המיצרים דמשמע מהפסוק שאברהם קנה את כל האילנות הנטועים בקרקע המיצר.

המוכר שדה צריך לכתוב שמוכר דקלים (-שגדלו כל צרכם) ושתילים (נטיעות צעירות) והוצין וציצין (מיני דקלים, וי"מ שהם לא טוענים פירות), כדי ליפות את השטר שאפילו ב"ד טועים יתנום לו, ומ"מ קונה דברים אלו גם אם לא כתב כך בשטר, דמבואר במתני שרק חרוב המורכב וסדן השקמה אינם בכלל המכירה.

מכירת שדה ואילנות-

המוכר **ארעא ודיקלי** צריך לתת לו ב' דקלים שיש לו מלבד הדקלים שבשדה, ואם אין לו צריך לקנות עבורו שלא יהיה מחוסר

אמנה, או שיחזיר לו ממעות המכר בשווי ב' דקלים, ואם דקליו משועבדים צריך לפדותם.

המוכר **ארעא בדיקלי** אם יש בשדה עצמה דקלים קנה, ואם לאו הרי זה מקח טעות, שאע"פ שאין אונאה לקרקעות כשמוכר קרקע ביותר משוויה אפילו יותר משתות, מ"מ לא קנה את הקרקע אלא על דעת שיש בה דקלים, והמעות חוזרים.

המוכר **ארעא בי דיקלי** ואין בה דקלים, כוונתו לקרקע הראויה לדקלים, ואם יש בה דקלים הרי הם בכלל המכירה, דבאופן זה כוונתו שהדקלים שבשדה טוענים פירות הרבה.

המוכר שדה **חוץ מדקל פלוני**, אם זה דקל משובח כלומר שהוא מן הבינונים שטוענים קב פירות, כוונתו לשייר רק אותו כדי להנות מעט מפירות שדהו, ואם הוא גרוע שאינו טוען קב פירות שייר לעצמו גם את הטובים ממנו וכוונתו שאפילו דקל זה הוא משייר לעצמו, וגם הגרועים ממנו הם בכלל המכירה.

המוכר שדה **חוץ מהאילנות שבה** (זיתים ותאנים וכדומה, אבל דקלים וגפנים אינם נקראים אילנות) הרי היא מכורה חוץ מהאילנות שבה, בדקל השיעור הוא כל שעולין לו בחבל ללקט פירותיו (דדקל שהוא גבוה ופירותיו בראשו), אבל אם הם קטנים אינם נקראים אילנות, ובשאר אילנות כל שאין העול כובשו (שהוא מעכב את השור שחורש מסביבו, מפני שאין העול מכופף את האילן) הוי אילן (אמנם דקל שעולים לו בחבל י"ל שהוא נחשב אילן אע"פ שהעול מכופף), אמנם אם יש שם רק אילנות קטנים כוונתו לשייר אותם. ואם יש בשדה רק דקלים או גפנים כוונתו חוץ מהם, אך אם יש בה גם אילנות וגם גפנים או דקלים, אין בכוונתו לשייר אלא את האילנות, ואם יש בה גפנים ודקלים כוונתו לשייר את הגפנים.

ע. ואם מכר את השדה **חוץ מחרוב** מורכב **פלוני** או חוץ מסדן שקמה פלוני, לא קנה אף את שאר החרובים דגם בלי הכתיבה אינם בכלל המכירה, ומה שכתב חוץ ממנו כוונתו לפי ר"ע (ס"ד). לשייר לו דרך לאותו חרוב, ולרבנן י"ל שהדגיש חרוב או סדן זה מפני שבו הוא חפץ יותר, ואף שגם השאר אינם בכלל המכירה עשה זאת לשופרא דשטרא כדי שהלוקח לא יתענוב לדין, ועל השאר לא היה חושש, וגם אם אין מה לומר שכונתו להוסיף לא אומרים שכונתו לגרע, כמו שבאומר שדי מכורה לך חוץ משדה פלונית הסמוכה לאותה שדה, שלא קנה גם את השדות האחרות שהרי לא מכר לו אלא שדה אחת. וי"ג שכונתו לדמי, והיינו לשייר בשדה זו דמי השדה השניה. ולא נהירא.

ולל"ב אמר רב ששת שאם מכר את השדה **חוץ מחצי חרוב פלוני** או חוץ מחצי סדן פלוני, לא קנה שאר החרובין, ואף לא את החצי השני, כמו שבאומר שדי מכורה לך חוץ מחצי שדה פלוני, שלא קנה גם את החצי השני.

טענת החזרתי בפקדון עם שטר - המפקיד אצל חבירו בשטר שחתומים עליו עדים, לרב חסדא נאמן הנפקד לטעון החזרתי אע"פ שטוען לו שטרך בידי מאי בעי, מיגו שהיה טוען נאנסו, ואינו נחשב מיגו במקום עדים, שיכול לטעון איבדתי את שטרי, והנפקד אינו חושש לשטר כיון שהוא יכול לפטור את עצמו בטענת אונס, ואמנם חייב שבועה כמו שבנאנסו חייב שבועה דכתיב "שבועת ד' תהיה בין שניהם" ומכאן שהתורה האמינה לנפקד בטענת נאנסו, והשטר מועיל שלא יוכל לטעון לא היו דברים מעולם. אבל כהלואה לא יכול לטעון מרפתי כנגד השטר, כיון שאפילו אם טען נאנסו חייב לפרוע, דמלוה להוצאה ניתנה. וכתבו התוס' ד"ה סוף) שלשיטת ר"ת שהטוען טענת גנב בפקדון אינו חייב שבועת השומרים אא"כ הוא מודה במקצת, כונת הגמרא כאן לשבועה שתיקנו חכמים לפני תקנת שבועת היסט, ואין הכונה לשבועת היסט.

ע: גבית עיסקה מיתומים - המוציא ליתומים שטר כיס שנותן לאביהם מעות בעיסקה

(שהיא פלגא מלוה להתחייב באחריות, והיינו אותו חצי שהמקבל מקבל ממנו את הרווח, ופלגא פקדון (שתיקנו חכמים שהאחריות מתחלקת ביניהם, דניחא להו בהכי. וכיון שחצי זה מלוה צריך הנותן לקבל עליו שני שלישים מההפסד כדי שמה שהמקבל טורח בחצי מעות של הנותן זה לא יהיה ריבית על הפלגא מלוה, או שהנותן יקבל חצי מההפסד ושליש מהרווח, שאז התוספת של המקבל היא התמורה לטירחה ואין כאן ריבית), והיתומים טוענים שזמא אבינו החזיר לך, אי נמי בטענת ברי, דאילו במלוה גמורה נשבע המלוה שלא נתקבל כלום (אם הלוח טוען שהחזיר, וביתומים טוענים להם מזה שהיה אביהם טוען) וגובה כל השטר מהיתומים, כיון שאביהם לא היה נאמן בטענת נאנסו, אבל בעיסקה יש מחלוקת כיון שחצי ממנה זה פקדון), לדייני גולה נשבע וגובה כולו, ולדייני ארץ ישראל נשבע וגובה מחצה של המלוה, אבל על הפקדון טוענים ליתומים שאביהם החזיר, ונשבעים שבועת השומרים ונפטרים, (והשבועה היא שיש לי בידם ואין לי פחות ממחצה, כמו בשנים אוחזים בטלית, דאין לו להשבע על מה שהוא לא מקבל, ואם ישבע על חצי מרע ליה לדיבוריה. תוד"ה נשבע), וכן הלכה, וי"א שהמחלוקת היא הפוכה).

הגמרא אומרת שאין הכרח לבאר שנחלקו אם יכול לטעון שטרך בידי מאי בעי על החלק של הפקדון, אבל על החלק של המלוה לא נחלקו כיון שבמלוה אינו יכול לטעון נאנסו, ויש במלוה טענה של שטרך בידי מאי בעי, (ואף שהאבא היה יכול לטעון נאנסו לא טוענים זאת ליתומים לפוטרם מהחצי השני, כיון שאונס יש לו קול ואינו שכיח. ואין לחייב את היתומים בטענת נאנסו מדוין מתוך שאינו יכול לישבע משלם, דביתומים לא אומרים מתוך. ואין לחייבם מדוין אין אדם מוריש שבועה לבניו, והיינו ממון שיש בו שבעה, שהכונה שם שהיתומים לא יכולים לגבות ע"י שטר ממון שיש בו שבועה, אבל להוציא ממון שהם מוחזקים בו אין מוציאים. תוד"ה מ"ד), ד"ל שאינו יכול לטעון כך, וטעמא דדייני גולה שאם היה פורע היה אומר לבניו (והיינו במלוה בשטר, אבל מלוה על פה אין גובים מהיתומים אע"פ שאביהם הניח להם קרקעות ואפילו בגדולים, אא"כ הודה ומת או ששמתוה ומת בשמתא. תוד"ה דאם), ודייני א"ו סוברים שי"ל שמלאך המות אנסו ולא הספיק לומר זאת לבניו. ובאמת לרב הונא בר אבין המפקיד אצל חבירו בשטר נאמן לומר החזרתי, ומ"מ בשטר כיס היוצא על היתומים נשבע וגובה כולו.

אם בור גת ושובר והדרן אליהם כלולים בשדה

ע"א. המוכר שדה אפי' מכר גם כל מה שבתוכה לא מכר בור גת ושובר, בין חריבין בין ישובין, דאפילו למ"ד מוכר בעין יפה הוא מוכר, הכונה שמכר כל מה שפירש במכירתו, אבל אין הכונה שהוא מכר דברים שאינם בכלל השדה.

ולרבי עקיבא צריך המוכר לקנות מהלוקח דרך כדי לעבור לבור או לגת או לשובר, ולחכמים א"צ לקנות דרך מהלוקח, ואם מכר לו שדה ואמר לו חוץ מהבור או הגת או השובר, אף לר"ע אינו צריך לקנות דרך מהלוקח.

המוכר בור או גת או שובך לר"ע אין הלוקח צריך לקנות דרך מהמוכר, ולחכמים צריך לקנות דרך מהמוכר.

מתי קנה בור גת ושובר - הנותן מתנה והאחים שחלקו והמחזיק בנכסי הגר, קנו אף בור גת ושובר. והחילוק בין מתנה למוכר הוא שבמוכר לא היה לו לפרש דלא מכר אלא מפני שהוצרך למעות ולא מכר אלא מה שפירש, ואפילו אם יש מוכר שמוכר בעין יפה, מסתמא אין לומר כך, דיד לוקח על התחנתוה, אבל במתנה היה לו לפרש כיון שסתם נותן רגיל לתת בעין יפה יותר מדאי, אפילו דברים שאינם בכלל השדה, אמנם זה דווקא בדברים הקבועים בשדה, אבל אם יש בשדה מעות או תבואה תלושה שאינה צריכה לקרקע, או כל דבר שהתנא לא הוצרך לומר במכירה שאינם בכלל משום שזה פשיטא, אף באלו לא קנה. (ור"ח מבאר שהקונה היה לו לפרש מזה הוא קונה, שכיון שהוא נותן דמים הוא לא מתבייש מהמוכר, אבל מקבל מתנה אין לו לפרש מפני שהוא מתבייש מהנותן, ולכן על הנותן לפרש ואם לא פירש קנה הכל). ובאחים שחלקו הטעם הוא מפני שנתכוונו להסתלק אחד מהשני, אמנם י"ל שיש לפנימי דרך על החיצון, דכוונתו לקבל את השדה כמו שדר בה אביו, דכתיב "תחת אבותיך יהיו בניך". ובמחזיק בנכסי הגר קנה ב' שדות דווקא כשאין מיצר ביניהם.

המצוה לתת לפלוני בית המחזיק מאה חביות, ונמצא הבית מחזיק מאה ועשרים ואין לו בית אחר שמחזיק מאה חביות, למר זוטרא לא אמר לתת אלא כשיעור מאה חביות וזוכה בבית כשיעור זה, ולרב אשי כיון שנותן מתנה נותן בעין יפה זכה בכל הבית, והנותן חשב שנכנסים שם רק מאה חביות, וכוונתו להחשיב את הנתניה שנותן מתנה גדולה.

מה כלול בהקדשת שדה

לעיל נתבאר מה נכלל במכירה או במתנה וכדומה, ולהלן הגמרא דנה מה הדין בזה לגבי מקדיש, אם הוא מקדיש בעין יפה או בעין רעה, ובמקדיש שדה ושייר אילנות יש לדון אם הקרקע שלהם קדושה ונמצא שהם יונקים מהקדש, וכן י"מ לגבי דין פדיון שדה אחרוה, שהפודה קרקע שיעור הפדיון הוא בית זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף, אבל אילנות ללא קרקע נפדים בשוים.

איתא במתני' שהמקדיש שדה לת"ק הקדיש את כולם דמקדיש בעין יפה מקדיש כמו במתנה, ולר"ש לא הקדיש את כולם דמקדיש הוי כמוכר, אלא רק חרוב מורכב וסדן שקמה אע"פ שבמכירה אינם מכורים, ובברייתא מבואר דטעמא דר"ש הוא כיון שהם יונקים משדה הקדש.

והנה מצינו שרב הונא אמר שהמוכר קרקע ושייר שני אילנות יש למוכר קרקע, (אף לרבנן שהקונה שני אילנות אין לו קרקע שביניהם וחוצה להם כמלוא אורה וסלו, ואם מתו אין לו קרקע ליטע אילנות חדשים, אבל אם קנה ג' אילנות קנה את הקרקע שביניהם וחוצה להם כמלוא אורה וסלו, ואם מתו האילנות יש לו קרקע).

הגמ' רצתה לומר שדינו של רב הונא הוא אף לר"ע דס"ל מוכר בעין יפה מוכר, דכיון שהאילנות מכחישים את הקרקע

הוא משייר לעצמו קרקע, שלא יאמר לו לעקור את האילנות כשימותו, דאנן סחדי שהשאר לעצמו את האילנות על דעת שיוכל ליטע אחרים במקומם, כדרך שהיה יכול עד עכשיו. רשב"ם. ולתוס' (ד"ה לימא) הכונה שצריך לשייר קרקע כדי שלא יאמר לו לעקור מיד את האילנות, ומינו דנחת לשוירא משייר גם קרקע לזרוע סביב האילן וליטע אחר במקומו כשייבש, אבל בלוקא שאין הדבר תלוי בו אלא במוכר לא אמרינן האי מיגו. (משא"כ בבור ודות שאינם מכחישים את הקרקע לא שייר לעצמו קרקע). אבל לוקא אילנות עביד איניש דזבין ארעא ליומא, ולפירות קנאו.

ע"א: והגמ' שואלת א"כ למה לר"ש המקדיש שדה לא הקדיש מהדברים שבמכירה אינם בכלל המכירה אלא חרוב המורכב וסדן שקמה, והטעם שבזה הקדש שונה ממכירה הוא כיון שהם יונקים משדה הקדש וגידולי הקדש הם הקדש, דכיון שהוא הקדיש בעין יפה הוא לא שייר לעצמו קרקע, (וגם שאר האילנות בכלל ההקדש). ואם הוא משייר לעצמו קרקע במכירה, וה"ה בהקדש שדינו כמכירה, הרי הם יונקים משדהו ולא משדה הקדש. ואף ששיעור הנייקה הוא ט"ז אמה כמבואר לעיל כ"ו: מ"מ היכא שענפי האילן הם ט"ז אמה א"כ אינם יונקים משדה הקדש, ור"ש לא חילק בזה. אי נמי דווקא מוכר קרקעות שייר קרקע רק שתחתיהם וביניהם, אבל המשייר קרקע לעצמו משייר כל הנצרך לניקה. תוד"ה ואי.

ובהכרח שלר"ע אף במוכר אילנות לא שייר לעצמו קרקע, ור"ש ס"ל כר"ע רבו, שמוכר מוכר בעין יפה ולא משייר לעצמו כלום, בין לצורך דרך לבור ודות שהשאר לעצמו, בין לניקת האילנות ששייר (אמנם על דברים שאינם השדה לא אמרינן מוכר בעין יפה הוא מוכר לומר שמוכר גם אותם, דמה שלא פירש לא מוכר. מיהו למסקנה גם לר"ע מוכר אילנות משייר לעצמו קרקע כמבואר לעיל ל"ז.), ורק לרבנן שמוכר בעין רעה מוכר ומשייר דרך לבור ודות ה"ה ששייר לעצמו קרקע לנייקת האילנות, והחידוש הוא שאם יפלו יכול לחזור ולשתולם ולא אומרים ששייר לעצמו קרקע רק בזמן שהאילנות קיימים. והא דלא משני שר"ש סובר שמקדיש מקדיש בעין יפה יותר ממוכר, דאינו סברא לומר שמקדיש לא דומא לא למוכר ולא לנותן מתנה.

ע"ב. והנה מצינו בברייתא שהמקדיש ג' אילנות בשיעור עשרה לבית סאה והיינו מאתים וחמישים אמות מרובעות לכל אחד, שזה נחשב שדה אילן, הרי בכלל ההקדש גם הקרקע והאילנות (לרשב"ם הכונה לאילנות קטנים, ולתוס' (ד"ה ואת) הכונה לאילנות סרק, וכיון שהם עומדים ליעקר לא נחשב שהאילנות צפופים) שביניהם, ושיעור הפדיון הוא בית זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף, אבל אם האילנות צפופים יותר שזה נחשב יער וסופו להתלש, או מרווחים יותר שאין הקרקע נצרכת להם והיו כמקדיש אילן אחד שאינו מקדיש את הקרקע, או שהקדישם בזה אחר זה, לא הקדיש את הקרקע והאילנות שביניהם, ושיעור הפדיון הוא לפי השווי שלהם כדן כל הקדש (דחשבון חמישים שקל כסף נאמר רק במקדיש שדה אחוזה), ואפ"י אם הקדיש את האילנות בזה אחר זה והקדיש אח"כ גם את הקרקע, צריך לפדות את האילנות בשוויים, ואח"כ לפדות את הקרקע לפי שיעור בית זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף, מפני שזה ב' הקדשות נפרדים, ומשנע שהוקדשו האילנות הם ראויים לפדות בשוויים, ואין לנו להפסיד להקדש, דאמיריתו לגבזה כמסירתו להדיוט. ואיירי הכא בנטיעות, דבאילנות זקנים צריך בית סאה לשלשה, ואיירי הכא לענין הקדש שזה תלוי בנייקה, אבל לענין מוכר שזה תלוי בדעת המוכר, מבואר לקמן פ"ב: שמוכר עמהם קרקע כאשר המרחק ביניהם הוא מד' אמות עד ט"ז, שזה הנצרך ללקיטת הפירות.

הגמ' דנה כשיטת מי ברייתא זו, שההר לר"ע שמוכר בעין יפה מוכר והמוכר ב' אילנות יש לו קרקע, א"כ כ"ש מקדיש שאם הקדיש ב' אילנות או ג' בזה אחר זה יש להקדש קרקע, ולמה הקרקע לא קדושה, ואף לרבנן שמוכר בעין רעה מוכר, הרי מקדיש בעין יפה מקדיש כמבואר בספיא דמתני'. ובהכרח שהברייתא כר"ש, וא"כ אין לומר דס"ל כר"ע, שהרי לר"ע כ"ש שמקדיש בעין יפה מקדיש, ובהכרח שר"ש ס"ל כרבנן וס"ל שגם מקדיש בעין רעה מקדיש, ולכן לא הקדיש את הקרקע של האילנות, ולא כמו שתירצנו לעיל את דבריו רב הונא שר"ש סובר כר"ע, ותוורת הקושיא על רב הונא למקומה. רשב"ם. אבל דעת התוס' (ד"ה מדמוכר) שהקושיא אינה על רב הונא, אלא אדברה הגמרא באה לקיים דבריו הראשונים שגם לר"ע שמוכר בעין יפה מוכר, מ"מ מוכר שני אילנות משייר לעצמו קרקע, והקושיא היא סתירה בדבריו ר"ש.

ע"ב: ונמצא שטעמא דר"ש הוא שמקדיש בעין רעה מקדיש והיינו שהוא משייר לעצמו גם במה שהוא מקדיש כגון חרוב ושקמה או קרקע הנצרכת לאילנות, ומה שאמר שהטעם הוא "הואיל ויונקים משדה הקדש" היינו לומר שגם לסוברים שבעין יפה מקדיש, לא הקדיש אלא חרוב מורכב וסדן שקמה שאם לא יקדישם נמצא שהם יונקים משדה הקדש, אבל לא הקדיש בור ודות ושובר, ורבנן ס"ל שאין חילוק דבעין יפה מקדיש וכנותן מתנה שכל מה ששייר קצת לשדה הוא בכלל המתנה, ונמצא שגם לר"ע המוכר קרקע ושייר ב' אילנות יש למוכר קרקע, ואפשר להעמיד את דבריו רב הונא אפילו לר"נ.

והנה מצינו בהמשך הברייתא שאף המקדיש ג' אילנות ואח"כ את הקרקע, פודה את האילנות לפי שוויים, ואת הקרקע לפי שיעור בית זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף. ומבואר מדין זה שאין הולכים אחר שעת פדיון שהרי בשעת פדיון הכל קדוש.

ומה שמצינו בברייתא שלר"י ור"ש הקונה שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו דינה כשדה אחוזה, דכתיב "ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו" והיינו דווקא שדה שאינה ראויה בשעת ההקדש להיות שדה אחוזה היום ולמחר, כגון שקנאה מאחר או מאביו ולא מת קודם היוכל. ור"מ דורש מפסוק זה שאם הקדישה אחר מיתת אביו דינה כשדה אחוזה, ומבואר לכא' שלר"י ור"ש הולכים אחר שעת פדיון, דאל"כ מניין להם לרבות הקדישה לפני מיתת אביו, דילמא קרא איירי בהקדישה אחר מיתת אביו, וכר"מ.

והגמ' דוחה שבאמת לר"ש אין הולכים אחר שעת פדיון, ומדכתיב "אשר לא משדה אחוזתו" ולא אשר לא אחוזתו או אשר לו שדה אחוזתו, מדויק דאיירי באינה ראויה להיות כלל שדה אחוזה.

דין חרוב המורכב וסדן השקמה - אם הקדיש או מכר ב' אילנות וגם חרוב המורכב או סדן השקמה, יש לו קרקע, דחשיבותם אינה מגרעת מכוחם, אך אם מכר את הקרקע אינם נמכרים אגב הקרקע.

עומר שיש בו סאתים אם שכחו יחד עם שני עומרים אחרים מצטרף עמם ולא הוו שכחה, אך אם שכחו לבדו אין בו דין שכחה.

המוכר את הספינה

לאחר שנתבאר בפרק הקודם מה כלול במכירת בית חצר שדה עיר וכדומה, שהם דברים המחוברים לקרקע, עוברת הגמרא לבאר דיני מכירת מטלטלין ומה כלול במכירתם.

ע"ג. **מכר הקדש ומתנה** - כתב הרשב"ם שהדינים שבפרק זה הם גם בהקדש ובמתנה, דאיירי במוכר מטלטלין, אבל הפרק הקודם שמדבר בקרקע, גם מה שלא מכר יתכן שבהקדש ובמתנה זה בכלל הקרקע.

מה כלול במכירת ספינה-

המוכר ספינה בסתמא מכר עמה גם תורן שעליו פורסים את המפרש, וסג המפרש עצמו, עוגינ' -עוגן של ברזל, ומשוטים, וכן מוכר את האיסכלא ואת בור המים שבתוכה. ולרבי נתן וסומכוס מכר גם את הביצית והיינו הדוגית.

אבל לא מכר עבדים, מרצופין ששמים בתוכם סחורה, וסחורה שבספינה, אא"כ מכר את הספינה ואת כל מה שבתוכה.

דברים שסיפר רבה

רבה מביא מעשיות שונות המלמדות נפלאות הבורא ומתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא, ומקראות שבספר איוב.

רבה שמע מנחותי ימא שגל שמטביע ספינה נראים בראשו ניצוצות של אש לבנה של מלאך מוזיק, ושכדי להנצל ממנו צריך להכותו במקלות שכתוב עליהם אהיה אשר אהיה וכו'. עוד שמע מהם שבין הגלים יש מרחק של שלש מאות פרסה, וגובה כל גל הוא ג' מאות פרסה, וכשהלך בדרך השליכו הגל עד שראה את הכוכב הקטן שגודלו כמקום זריעת מ' כור זרעי חרדל, ואם היה מושלך גבוה יותר היה נשורף מהחום, ושמע שגל אחד אומר לחבירו שילך להחריב את העולם מפני עון הדור, ואמר פוק חזי גוברתא דמרך שאינו נתן לו לצאת ממקומו.

רבה ראה שד שלא הצליח להזיק לאדם ובא ללמד שהקב"ה שומר על בריותיו, ושלא לצאת לדרך יחיד, וראה שד קופץ מעל נהר מצד לצד ובידו שתי כוסות יין ושפך מזה לזה ולא טפסף מזה לארץ אע"פ שהיתה רוח סערה, עד ששמעו זאת בבית המלך של השדים והרגוהו על שהיה מגלה סודם, שאין דרכו של שד להיראות לבני אדם. וי"מ שהקיסר הרגו שמא יטול ממנו את המלכות שהוא נולד מאדם שבא על שידה והיה מהלך בין אנשים.

רבה בר בר חנה מתאר שראה בריות גדולות מאד-

ע"ג: **ראם** בן יומו שגודלו ד' פרסאות כהר תבור וצווארו ג' פרסאות, ומקום ראשו פרסה ומחצה, והפסולת שלו סתמה את הירדן לפי שעה עד שמסמסוהו המים מעט מעט.

צפרדע בגודל שישים בתים שבלע אותה תנין וציפור בלעה את התנין וישובה על עץ, ורואים מזה חזוקו של העץ.

דג שמות והים פלטו לפי שהים אינו סובל דבר מות, והרס שישים כרכים מפני גודלו ואכלו מבשרו בעדנו לח שישים כרכים, ושישים כרכים שהיו רחוקים משם מלחו בשרו ונשאו את הבשר למקומם ואכלוהו, ומשומן עינו מילאו שלש מאות חביות שמן, ואחר י"ב חודש ראה שניסרו מעצמותיו סככות וישבו לבנות את המקומות שנחרבו.

דג צצמחו עליו עשבים והיה נראה כמו יבשה ועלו על גבו ואפו ובישלו שם, והדג התהפך בגלל החום, ואם לא היתה ספינה קרובה לשם היו טובעים.

ספינה ששטה ג' ימים ולילות בין סנפיר הראש לסנפיר הזנב בזמן שהדג שט לכיוון ההפוך מהספינה, והספינה שטה שישים פרסאות בזמן שמחממים קומקום מים, ויותר ממהירות חץ, והוא מהדגים הקטנים שבים.

ציפור שמי הים הגיעו עד קרסוליה וראשה ברקיע, ורצו להכנס למים ויצאה בת קול ואמרה שלא יכנסו מפני שנפל לשם גרזן ועדיין לא הגיע לקרקעית הים, ולא בגלל עומק המים אלא מפני זרימתם.

אוזים שנשרו נוצותיהם בגלל שומנם, ונמשך מהם נחלי שומן, ושאלם אם יש לנו חלק בכם לעולם הבא, ואחד הגביה כנפו והשני את יריכו, ואמר על זה רבי אליעזר שעתידים ישראל לתת עליהם את הדין שבחטאם מתעכב המשיח והאוזים מצטערים מרובי השומן.

ע"ד. דברים שהראה סוחר ישמעאלי לרבה בר בר חנה-

ידע לפי ריח העפר מה הדרך הנכונה ומה המרחק למים.

והראה לו את **מתי המדבר** ששכבו אפרקיד -על גבם (מכאן מוכיח ר"ת שאפרקיד פניו למעלה, ודלא כפירוש ר"ח בנדה שפניו למטה, דא"כ לא היה הסוחר יכול לעבור תחת ברכו. תוד"ה וגנו), ונראו כמבוסמים (משמע מכאן כמ"ד שלמותי מדבר יש חלק לעולם הבא. תוד"ה ודמו), וברכו של אחד מהם היתה זקופה ועבר הסוחר תחתיה על גמל עם רומח זקוף ולא נגע בו. ורצה לקחת מאחד מהם כנף הטלית ולא יכל ללכת עד שהחזירה. וכשסיפר את הדבר לחכמים אמרו לו שכל הנקרא אבא הוא שוטה כחמור, וכל בר בר חנה הוא שוטה, דלא היה לו לקחת את הכנף בשביל לדעת אם הלכה כב"ש שנותן בציצית ד' חוטים או כב"ה שנותן ג' חוטים, מפני שהיה יכול למנות את החוטים והחוליות לפני שהחזירו לשם.

אם שמים ציצית למתים - כתבו התוס' (ד"ה פסקי) שאין ראהי מכאן ששמים ציצית למתים, שהרי הם היו נכנסים לקבר בכל ערב תשעה באב כשהם חיים, אמנם במנחות ובמדרש מבואר שיש ציצית למתים, והא דאיתא בברכות שבבית הקברות צריך שלא יהיו הציציות על הקברים כדי שהמתים לא יתבזו, הטעם הוא בגלל שהמתים פטורים, כדאמר כיון שמת נעשה חפשי מן המצוות. ומה שנהגו להסיר הציציות מהטליתות של המתים הטעם הוא מפני שהציצית היא עדות שקיים את כל התורה (דציצית בגימטריה ת"ר ויחד עם ח' חוטים וה' קשרים יוצא תרי"ג) ועכשיו שאין אנו חשופים כ"כ הרי הוא כאילו מעיד עדות שקר. ואומר ר"י שבימיהם לכולם ציציות ולכן עשו גם למתים, משא"כ עכשיו שלא כולם לובשים בחיהם ציצית, וגם מי שלבש לא עושים לו לאחר מותו כדי שלא לבייש את מי שאין לו. ורבינו חיים כהן צדק מבאר דקיימא לן כרבי יוחנן שמצות בטלות לעתיד לבוא, והגמרא במנחות והמדרש סוברים כשמואל שהמצוות לא יתבטלו לעתיד לבוא, וכיון שהצדיקים יעמדו בלבושיהם עשו להם ציצית. ועוד אומר ר"י שעשים ציצית למתים כדי שיהיה ניכר שקיים מצות ציצית, ומיד מסיירים אותה, כדאיתא במסכת שמחות, וכן נוהגים בארץ אשכנז.

והראה לו את **הר סיני** והיו סביבו עקרבים העומדים כחמורים לבנים, ושמע שם בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי (על הגלות) ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי, וחכמים אמרו לו שהיה עליו לומר מופר לך, והוא חשש שהכונה לשבועה שלא יבוא מבול, וחכמים אמרו שאם הכונה למבול למה שמע "אוי לי". והתוס' (ד"ה ועכשיו) דנים למה לא היפר הקב"ה לעצמו.

והראה לו מקום שנמצאים בו **בלועי קורח**, שיש שם ב' בקעים ויצא מהם עשן, ולקחת גיזת צמר ושרה אותה במים ועץ אותה בראש רומח והכניסה לשם ויצאה חרוכה, ושמע אותם אומרים משה אמות ותורתו אמת והן בדאין, ואמר לו הסוחר שכל ל' יום בראש חודש הגיהנום מוחזיר אותם כמו בשר בקדירה שהופכים אותו בשביל שיתבשל והם אומרים כך.

והראה לו המקום שהרקיע והארץ נושקים זה לזה, והניח שם סל ואח"כ לא מצאו משום שהגלגל מסתובב, ואמר לו שמחר יחזור לכאן שוב.

כמה דברים שראו האמוראים-

רבי יוחנן ראה דג עם עינים מאירות כירח, והוציא מים מנחיריו כשני נהרות שבסורא.

רב ספרא ראה דג שהיו לו קרנים וחקוק עליהם אני בריה קלה שבים וגודלי ג' מאות פרסאות ואני מאכל הליותן.

רבי יוחנן ראה בים ארגז שקבועים בו אבנים טובות ומרגליות וסביבו דגים הנקראים כרשא, ורצה בר אמוראי (-אדם היודע לצלול במים) למשוות את הארגז מהמים, והדג רצה לחתוך את יריכו, והבר אמוראי זרק עליו חומץ והוא ברח, יצאה בת קול ואמרה שהוא מיועד לאשתו של רבי חנינא בן דוסא, שהניח בו תכלת לצדיקים לעת"ל.

ע"ד: **רב יהודה הינדזה** ראה בים אבן טובה שתנין שט סביבה, ורצה בר אמוראי להוציאה ובא התנין לבלוע את הספינה ובאה נקבת העורב וחתכה את ראשו והמים נהיו אדומים כדם מפני שהתנין היה גדול מאד, ובא תנין אחר והניח על התנין שמת את האבן והוא חזר לחיות והוא בא לבלוע את הספינה ובאה ציפור וחתכה את ראשו והם לקחו את האבן מהמים והניחוה על ציפרים שנמלחו לראות אם יחזרו לחיות והם חזרו לחיות ולקחו את האבן ופרחו משם.

הונא בר נתן ראה במדבר חתיכות בשר שנתחברו, וגחלים לוחשות אחר י"ב חודש, ואמר אמימר שזה עישבא סמטרי -עשב שמחבר, וגחלי רותם שאינם כבים מזה.

רבי יהושע ראה מאור גדול בים, אמר לו ר"א שמא עיניו של ליותן ראתי.

ויברא אלוקים את התנינים הגדולים - י"מ ראמים שבים, וי"מ ליותן נחש בריח -ליותן זכר שהוא זקוף כבריה, וליותן נחש עקלתון -ליותן נקיבה שמקיף את כל העולם.

בשעת בריאת העולם לא רצה שר של ים לבלוע את כל המימות שבעולם כדי שתיראה היבשה, ובעט בו הקב"ה והרגו, ואלמלא מים מכסים אותו אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו.

ירדן יוצא ממערת פמים והולך בימה של סיבכי ובימה של טבריה עד הים הגדול ומתגלגל ויורד עד שמגיע לפיו של ליותן, ואינו מתערב בשאר המים, כמו שהירדן עובר בימה של טבריה ואינו מתערב בהם.

ז' ימים (של טבריה וסדום וחילת וחילתא וסיבכי ואספמייא והים הגדול) וד' נהרות (ירדן וירמוך וקירומיון ופיגה) מקיפים את ארץ ישראל. והא דאיתא במסכת פרה שמי קירומיון ופיגה פסולים למי חטאת מפני שאינם נובעים, הכונה שמתערבים בהם מים שאינם נובעים וממילא אינם זורמים, ולר"ת הם פסולים מחמת שמעורב בהם עפר וטיט והם חוצצים בין המים לכלי. תוד"ה ארבעה.

דברים שיהיו לעתיד לבוא

ליותן-

כל מה שברא הקב"ה זכר ונקיבה בראם, אף הליותן ובהמות בהררי אלף -שורעה אלף הרים בכל יום, ואלמלא נזקקים זה לזה מחריבים את כל העולם כולו שיהיו להם ולדות הרבה, והקב"ה סירס את הזכר שלא יזקק לשאר דגים, אי נמי שלא יהיה לו צער תאוה, והרג את הנקיבה של הליותן ושמרה לצדיקים לעתיד לבוא, וצינן את הנקיבה של הבהמות בהררי אלף ושמרה לצדיקים לעתיד לבוא, ולא מלחה משום שבשר מלוח אינו טוב כ"כ, ואת הליותן לא סירס משום דדגים פריצי ולא יועיל להם צינן, ולא הרג את הזכר וסירס את הנקיבה, משום דנקיבה מליחה מעלי, או משום דאינו דרך ארץ לקיים בנקיבה "ליותן זה יצרת לשחק בו".

ע"ה. גבריאל עתיד לעשות מלחמה עם הליותן, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו.

בשעה שהליותן רעב הוא מוציא הבל מפיו ומרתיח כל ימות שבמצולה, ואלמלא מכניס ראשו לגן עדן אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו. ובשעה שצמא עושה תלמים בים, ואין התהום חוזר לאיתנו מרוב המים שנחסרו עד שבעים שנה.

עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מעורו של ליותן, ואת הנשאר מחלקים ועושים ממנו סחורה בשוקי ירושלים. ולרבי יוחנן יעשה הקב"ה סוכה (גג מלמעלה וד' דפנות בד' רוחות) לצדיקים מעורו של ליותן, ומי שלא זכה עושים לו צלצל כ- סיכון בלא מחיצות), ענק, קמיע (דבר מועט לתליה בצואר כמו קמיע), והשאר פורס הקב"ה על חומות ירושלים, וזיוו מבהיק מסוף העולם עד סופו.

ושמתי כדכד שמשותין- מאבני שוהם וישפה.

דרש רבי יוחנן **עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות** ל' על ל' וחוקק בהם עשר רוחב על עשרים גובה לחלונות, (ולא לשערים שהרי גובה האנשים יהיה מאתים אמה וי"א מאה אמה), ומעמידם בשערי ירושלים. לגלג עליו אותו תלמיד וכו', לימים הפליגה ספינתו בים וחזא וכו', אלמלא ראית לא האמנות, נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות.

עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק, ומי שעניו צרות בת"ח בעוה"ז, מתמלאות עיניו עשן לעוה"ב, וכל אחד נכוה מחופתו של חבריו, ואוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה. (כיוצא בדבר פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לאותה בושה וכו' שבזמן מועט נתמעט הכבוד כ"כ, שהרי יהושע היה נביא ומלך כמו משה ולא היה יכול להגיע לכבודו).

עתידיים צדיקים שאומרים לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה.

י חופות עשה הקב"ה לאדם הראשון בגן עדן, וי"א אחת עשרה, וגרוע שבכולם זהב.

אמר הקב"ה לחירם, כך נסתכלתי שאתה עתיד למרוד ולעשות עצמך אלוה ובראתי נקבים נקבים באדם שמוציאים רעי, וי"א כך נסתכלתי וקנסתי מיתה על אדם הראשון.

ע"ה: ירושלים-

ירושלים של עוה"ז כל הרוצה לעלות עולה, ירושלים של עוה"ב אין עולים אלא המוזמנים לה.

שלשה נקראו על שמו של הקב"ה, צדיקים משיח וירושלים.

עתיד הקב"ה להגביה את ירושלים ג' פרסאות למעלה, אך לא יהיה צער לעלות.

רצה הקב"ה למוז אורכה ורוחבה של ירושלים, אמרו לו הרבה כרכים בראת וכו', מיד "ויאמר וכו' פרזות תשב ירושלים".

עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים אלף גינות ואלף מגדלים ואלף בירניות, ואלף ושני שילה טוטפראות, וכל אחת כציפורי בשלותה, שהיו בה מאה ושמונים אלף שווקים של מוכרי ציקי קדירה. אם ירושלים תהיה פי שלש יהיה בכל אחת שלושים מדורים למעלה, ואם היא תהיה פי שלושים בכל אחת יש שלשה מדורים למעלה.

קניני בהמה וספינה ושטר חוב

כיון שהמשנה בתחילת הפרק מדברת על מכירת ספינה, מבארת הגמרא כיצד קונים ספינה, שהיא בכלל המטלטלין שאינם נקנים בכסף, ואגב זה בגמרא דנה בעוד מדיני הקניינים בבהמה ובשטר חוב.

קנין בהמה- בהמה גסה נקנית במסירה, כיצד, אחזה הלוקח (לרשב"ם ולתוס' (ד"ה אחזה) היינו במצות המוכר, ולריב"א צריך מסירה מיד ליד) בטלפה -רגלה, בשערה, באוכף שעליה, בשליף שעליה אמתחת הקשווה לבהמה, בפרומביא שבפיה, בזוג שבצוארה קנאה אע"פ שלא היזיה ממקומה. בהמה דקה נקנית במשיכה, כיצד, קורא לה והיא באה, או שהכישה במקל ורצתה לפניו, כיון שעקרה יד ורגל והיינו כל זהו קנאה, וי"א שצריך שתהלך מלא קומתה והיינו שתעקור ד' רגליה. והחילוק בין דקה לגסה הוא סברא בעלמא, כל בהמה לפי דרכה.

קנין ספינה- לרב ספינה נקנית במשיכה כל דהו -טפח או חצי טפח, ואין הלוקח יכול לחזור בו, שהרי מטלטלין אין נקנים במעות אלא במשיכה או ברשותו, ואף דלענין קנין בהמה י"א שקונה בהכישה במקל ועקרה יד ורגל, וי"א שקונה רק כשהיא מהלכת מלוא קומתה, שאני בהמה שכשעקרה יד ורגל עדיין היא במקומה מפני שהגוף נשען על היד ורגל שלא עקרה, אבל ספינה כולה זזה יחד. ולשמואל בספינה צריך למשוך את כולה

-שיגיע סוף הספינה למקום שהיה ראשה עומד, ובבהמה דווקא י"א דמהני עקרה יד ורגל, משום שעתידה כולה להעקר, משא"כ ספינה. ספינה אינה נקנית בשטר, מפני שהיא מטלטלין.

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החדשיים על הדף היומני / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומני בהלכה).

- **בנקודות ההפצה**
- **במיייל** 7692282@gmail.com

בנוסף ניתן לקבל במיייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי עמוד היומי משנה ברורה חפץ חיים ואהבת הסד ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- **בטלפון** 0737-289-669
- **במיייל** 7692282@gmail.com
- **בגדרים פלוס קופת לדעת.**

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, 81 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה נוח'.

חדש ב'תמצית'

הדרך ללמוד - להגות - ולזכור

קורס חדשני מקצועי וייחודי

בקורס נלמד בין השאר: כיצד פועלת מערכת הזכרון, מדוע אנו שוכחים, כיצד ניתן לפתח בצורה משמעותית את מערכת הזכרון, כיצד ללמוד בצורה חווייתית ונכונה ולזכור את הלימוד, כיצד חוזרים בזמן קצר ובצורה מהנה ויעילה, איך מסכמים סוגיות, כיצד מצליחים במבחנים וחוזרים את הדברים לטווח ארוך, ועוד. שמונה שיעורים גדושים בתוכן מקצועי ומקיף, מתוך מאות מקורות מדברי חז"ל וגדולי הדורות, עם כלים מעשיים לאימון אישי.

לפרטים והרשמה 055-400-7977